

Muhulane

MUHU
VALD
XXXX

Nr 12 (435)

Detsember (jõulukuu) 2025

Muhu leht

Jõuluaeg on alanud!

Kalmer Saare foto

Esimesel advendipühapäeval lõi Liiva keskväljak tulede särasse, sest kuusel ja keskväljakul said süüdatud said jõulutuled. Seda armast sündmust oleme harjunud tähistama väikese kontserdi ja kõnedega, mis annab hea tunde eelseisvaks jõuluootuse ajaks.

Selgi korral esines Muhu segakoor kolme ajakohase laulu ning sõna võttis vallavanem Raido Liitmäe ning lühike jutluse pidas reservkaplan Gustav Kutsar. Ta rääkis valguse olulisusest sel pimedal ajal ning luges Matteuse evangeeliumist kirjakohta valgusest, ehk et kõigest hoolimata pääseb valgus ka kõige pimedamal ajal maksvusele. Ta lisas, et Liiva on üks selliseid paiku pikal Kuivastu-Kuressaare maanteel, kus valgust jagub ja täidab soojusega inimeste südameid. Üritusel osalesid ka tantsurühmad, kel oli sel Ida-Saaremaa ja Muhu turnee, mille jooksul esineti lausa kolmel korral.

Jahe, ent meeleolukas õhtu juhatas sisse jõuluootuse aja.

ISSN 1736-289X

9 771736 289007

Armsad muhulased!

Advendiaeg on jõuluks ettevalmistamise ja ootamise aeg. Lapsed seavad susse akendele ning ootavad päkapikke ja jõuluvana, meie, täiskasvanud, seame oma kodusid ning külasid jõuluehtesse ning ootame pühasid, mil pered saavad kokku ning saaks korra-ki tänases rutus aja maha võtta, et lihtsalt olla ja koguda jõudu pikaks talveks ning uueks aastaks.

Aga jõulud ning aastalõpp on ka tagasivaatamise aeg. Igast aastast jääb meelde asju, mida tahaks taas kogeda, aga kindlasti ka hetki, mida tahaks jäädavalt või mis ei tohiks iialgi korduda.

Oli meie valla 35. sünnipäeva aasta. Valla sünnipäevapeol oli taas tore tõdeda kui uhked on muhulased oma kodusaare ja – valla üle ning ei ole midagi tordamat kui koos pidutsevad kõige väiksemad, noored, keskealsed ja vääriskas muhulased! Väga tore on see, kuidas me väärtustame oma külasid, meie inimesi ja meie oma kombeid – 52 nädala jooksul 52 meie küla ja seal elavate inimeste tutvustamine on ainulaadne, see on meie lugu, meie ajalugu.

Muhulaste ühtehoidmine, erksus ja uhkus väljendus selgelt ka

laulu- ja tantsupeol, kus Muhumaad esindas viimaste suurpidude suurim esindus.

Jätakuvalt tublid on meie lapsed ja noored- meeldival tihsti saame tõdeda, et meie lapsed on jälle edukad olnud nii oma teadmiste poolest kui ka spordis ja muus klassivälises tegevuses.

Täna kõiki ilusa aasta eest!

Kahjuks on elu alati ka kurvem pool. Peagi möödub aasta tõi kurbust ja traagikat mitmesse Muhu peresse. Inimese lahkumine on alati valus, mõni lahkumine aga väga ebaõiglane ja karm. Siiras kaastunne kõigi lahkunute omastele!

Kallid muhulased, olen kindel, et meil läheb ka edaspidi hästi – lisaks maailmas toimuvale sõltub see suuresti ka meist endist: kuidas me üksteisega suhtleme, kuidas me hindame meie oma inimeste poolt loodut.

Kindlasti toob iga aasta meile muutusi. Muutused ei tähenda alati, et kõik vana on halb ja midagi peab vägisi muutma. Hindame neid asju, mis meil on hästi, hindame stabiilsust, ent oleme avatud uutele asjadele, mis aitavad meie elu siin kodusaarel veelgi paremini korraldada. Alati

saab paremini, aga kõiki asju korraga pole võimalik ellu viia.

Oktoobris valisid muhulased omale uue esindusorgani – meie uue volikogu. Mul on siiralt hea meel, et valla juhtimisse on kaasatud uusi noori – küllap noorte osakaalu suurendamine, nendega suhtlemine ja neile panustamine ongi üks meie edasise arengu eeldustest. Kui meil ei ole Muhumaad armastavaid noori, pole meil hiljem ka meie kogukonna hoidjaid ning elu edasikandjaid.

Head muhulased! Hinnakem ja hoidkem oma inimesi ja seda, mida oleme koos loonud! Jõulukuul püüame olla paremad inimesed ja tublimad lapsed. Mõned meist usuvad päkapikke ja jõuluvana, mõned mitte nii väga, aga igaüks saab meist olla see hea haldjas, et märgata teisi, eriti neid, kel raske või kes on üks. Hea sõna, väike abi ja tugi on kõigile jõukohane. Soojusest ja toetavatest sõnadest on alati abi.

Ilusat ja rahulikku advendini jõuluaega, meeleolukat aastavahetust ning ikka kõike head!

Aitäh usalduse eest!

Raido Liitmäe,
vallavanem

Teeliste jõuluseiklus – juba viies!

On juba harjumuseks saanud, et Muhus algavad jõulud teeliste jõuluseiklusega bussikates. 6. detsembril olid end lille lõonud põhjaranniku Paenase, Külasema, Tamse, Nõmmküla, Kallaste, Raugi ja Lõetsa bussipeatused ning kõikjal oli jõulumelu,

Lõetsa bussipeatuse jõulusokk.

mõnusat suupistet, kuuma glögi, põnevat kaupa ja ka meelelahutust. Külasema bussiootekojas oli Merje Vassiljev üles seadnud oma kunstikogu kunstnike Bormeistrite töödega. Tamse bussikas aga andis täiemahulise tantsuetenduse ja tantsitas ka teelisi Muhu segarühm. Peale seda esines väikese kontserdiga Tõnu Timm. Kõikides bussipeatuses imetleda ja kaasa osta kohalikke käsitöid: sokke-kindaid, mütse, ehteid, keraamikat. Lõetsa bussipeatusesse oli taritud ehtne jõulusokk, mis oli valmistatud roovihkudest ja nägi välja väga ehe.

Söögiletid olid täis kõiksugu hõrgutisi, soojendada sai end tummise supi ja vürtsika glögiaga.

Segarühm Tamsel tantsuhoos.

Raugil tervitas tulijaid nummi jõulutaat, kes oli varmas kõiki kallistama ja šokolaadi jagama. Ehkki ilmaga ei vedanud ja vihma kallas kogu päeva, ei seganud see rahvast lustimast. Eheda jõulumeeleolu said nii teelised kui kostitajad.

Teeline

Vallavolikogu esimene istung

Vastvalitud vallavolikogu esimesel istungil, mis toimus 2. detsembril, oli seadusest tulenevalt kolm päevakorrapunkti: volikogu esimehe ja aseesimehe valimine ning vallavalitsuse lahkumispalve ärakuulamine.

Volikogu esimehe kandidaadiks esitati Marian Salum ja Janno Rauk, mõlemad valimisliidust Muhu. Hääletamine oli tasavägine, Salum sai 8 häält ja valiti volikogu esimeheks, Rauk 7 häält ja on volikogu aseesimees.

Soovime õnnestumisi uues ametis!

Muhu vallavolikogu juhiv Marian Salum.

Lõpetame valla juubeliaasta mälumänguga!

Valla juubeliaasta on peagi lõppemas ja sellega seoses saavad 28. detsembril tutvustatud ka kõik külad. Suur tänu kõigile, kes juba on kaasa aidanud või veel panustavad selleks, et külade tutvustused kokku panna! Muhu 52 küla kohta on kogutud väga väärtuslik materjal, mis valla veebilehel huvilistele nähtavaks.

Juubeliaastale väärrika punkti panemiseks korraldame mälumängu Muhumaa ja külade kohta. Küsimused avaldatakse Muhu valla kodulehel

www.muhu.ee 29. detsembril ja vastamiseks on aega 4. jaanuarini. Vastata saab veebis või ka paberikandjal, tuues või saates vastused postiga vallamajja aadressil Keskuse, Liiva küla, Muhu vald 94701, märkusõna „Mälumäng“. Õigesti vastanute vahel loositakse välja auhinna. Eriauhind antakse välja kõige aktiivsemale külele, kus on elanike arvust kõige suurem protsent vastajaid, nii et ootame aktiivset osalemist.

Mõnusat jõulukuud!

Annika Auväärt

Vallavalitsuse istungitelt

4. november

Vallavalitsuse korraldusega lükati tagasi hanke pakkumused Muhu valla haridusasutustele võrguseadmete ostmiseks, kuna esitatud pakkumus ületas tunduvalt prognoositud eelarvet ja kaks pakkumust esitati tähtaega ületades. Otsustati korraldada uus hange.

Maaomanike ettepanekul korrigeeritakse Paenase külas asuvate Saare ja Koplimetsa katastriüksuste piire.

Väljastati ehitusluba Simiste küla Kaisturanna maaüksusele puurkaevu rajamiseks ja kasutatluba Rässa küla Lagemaa maaüksusele püstitatud elamule ja abihoonele.

Kinnitati lasteaija hoolekogu koosseis ja toimus infovahetus ja arutelu järgmistel teemadel: Kallaste küla Vana-Ranna elamu projekteerimistingimuste taotlus; reklaamtahvli paigaldamise taotlus (soovitakse rajada kahepoole reklaamtahvel maantee äärde Hellamaa külas asuvale Jüri maaüksusele); Liiva Konsumi juurde püstitatav uus teadetetahvel; lasteaija arengukava (tagastati täiendamiseks).

12. november

Otsustati korraldada hange sotsiaaltransporditeenuse pakkuja leidmiseks 2026. aastaks. Kinnitati hangete tulemused Muhu Põhikooli kooliraadio-

süsteemi ostmiseks ja paigaldamiseks ning Muhu valla haridusasutustele võrguseadmete ostmiseks.

Väljastati projekteerimistingimused Kallaste küla Vana-Ranna maaüksusele elamu projekteerimiseks ning Rässa küla Kalda maaüksusele elamu ja abihoonete projekteerimiseks. Muudeti maaüksuse lähiaadressi. Soonda külas asuvale Roosiaugu maaüksusele soovitakse rajada hoonesutus, mistõttu vajab maaüksus unikaaladressi. Uueks nimeks määratakse Ruusiaugu.

Kinnitati Külasema külaseltsi korraldatav avalik üritus Muhu põhjaranniku bussipeatuses. Pikendati munitsipaalaluruumi üürilepingud.

Kommunaalameti juhatajale anti volitused vajadusel liikluse piiramiseks valla teedel ja avalikus kasutuses erateedel teede seisukorra säilitamiseks.

Toimus infovahetus ja arutelu järgmistel teemadel: seisukoha küsimine Eesti Muuseumide Liiduga liitumise kohta; Liiva küla Ärma puurkaevu ehitusluba; Pädaste küla Lõuka maaomaniku pöördumist hoovi läbiva tee kasutamisest naabermaaüksuse omaniku poolt; Nõmmküla Seanina detailplaneering; Soonda küla Tapamaja detailplaneering.

25. november

Seoses SA Muhu Hoolde-

keskuse nõukogu liikme volituste lõppemisega on vaja määrata uus nõukogu liige järgmiseks neljaks aastaks ja võeti vastu vastav korraldus.

Kinnitati korraldus piirhinna ulatuses hooldusteenuse tasumise ülevõtmiseks Muhu valla poolt. Väljastati projekteerimistingimused Võlla külas Kasula maaüksusele ebaseaduslikult püstitatud suvila seadustamiseks ja ehitusluba Liiva küla Ärma maaüksusele puurkaevu rajamiseks ning Suuremõisa külas asuvale munitsipaalomanduses olevale Pritsu maaüksusele rajatud võrkpalliväljakule.

Kinnitati haridusasutuste tegevuskulude arvestuslik maksumus. Arvutuste aluseks on EHIS-sse kantud laste arv. 1.09.2025. aastast jõustunud alusharidusseadus ei kajasta enam nõuet kohamaksude kehtestamise kohta, kuid maksete aluseks on omavalitsuste omavahelised lepingud. Olevalt vajadusest tuleb lepinguid hakata sõlmima.

Otsustati korraldada hange Liiva külas asuvale Tuha maaüksusele tuletõrje veevõtuhooldla projekteerimiseks.

Toimus infovahetus järgmistel teemadel: toetuse taotlus paraolümpiamängudel osalemiseks ettevalmistumisel; Hellamaa-Liiva kergliiklustee projekti muutmise; Keskkonnameti kiri Viirelaiu järelevalve kohta; 2026. a. eelarve projekt; pärandvara inventuuri akt.

Nõmmküla Seanina detailplaneeringu eelnõu avalik väljapanek

Seanina detailplaneering algatati Muhu Vallavolikogu 21.05.2025. a otsusega nr 216.

Planeeringuala suurus on **ligikaudu 8,4 ha**, hõlmates Kalatööstuse (47801:001:1200), Toomu-Mihkli (47801:001:1199), Toomu-Mihkli (47801:003:0460) ja Kullaranna (47801:001:1201) katastriüksusi ning rannikumerd kavandatava sadamaala akvatooriumi ulatuses. Planeeringu eesmärk on elamute ja väikesadama rajamine.

Planeeringuga on kavandatud kuus uut üksikelamu krunti, üks üksikelamu- ja ärimaa krunt ning üks sadamamaa krunt, kus endine kalatööstuse sadam soovitakse rekonstrueerida väikesadamana.

Planeeringuga tehakse ettepanek muuta Muhu valla üldplaneeringut maa-alale reserveeritud maakasutuse juhtotstarbe osas. Üldplaneeringu kohaselt paikneb planeeringuala valdavalt äri- ja tootmismaa

juhtotstarbega alal ning osaliselt sadama maa juhtotstarbega alal. Planeeringuga tehakse ettepanek loobuda äri- ja tootmismaa juhtotstarbe määramisest alale.

Planeeringuga määratakse katastriüksuste ehitusõigus ja arhitektuursed tingimused hoonestuse rajamiseks, katastriüksuse sihtotstarbed, liikluskorralduse põhimõtted, tehnovõrkude, trasside ja tehnorajatiste asukohad, haljastuse põhimõtted ja ulatus, juurdepääs kallasrajale, seadustest jt õigusaktidest tulenevate kitsenduste ja servituutide ulatus jms ja seatakse keskkonnatingimused planeeringuga kavandatu elluviimiseks.

Planeeringuala osas kehtib 2012. aastal kehtestatud Nõmmküla küla Kalatööstuse ja Toomu-Mihkli maaüksuste detailplaneering, millega nähti ette ca 250-kohalise hotelliga tervisekeskuse ja 25 paariselamu rajamist ning

sadama rekonstrueerimist küllalisadamaks. Uue planeeringu kehtestamisel muutub varasemalt sama ala kohta kehtestatud planeering kehtetuks. **Detailplaneeringu eelnõu avalik väljapanek toimub 01.12.2025–09.01.2026.**

Detailplaneeringu materjalidega on avaliku väljapaneku kestel võimalik tutvuda lahtiolekuaegadel Muhu vallamajas, aadressiga Muhu vald Liiva küla, Keskuse ning valla kodulehel: <https://www.muhu.ee/avalikud-valjapanekud>. Ettepanekud ja arvamused planeeringulahenduse kohta palume esitada kirjalikult avaliku väljapaneku jooksul.

Planeeringu eelnõu avaliku väljapaneku tulemuste avalik arutelu toimub 15.01.2026 kell 16.00 Muhu vallamajas.

Täiendav info: 453 0680, maa@muhu.ee.

Kristel ja Peeter
Larini perre sündis
12.11.2025. a poeg
Luca Larin

Jõulutervitus

Advendiaeg kutsub meid valmistama teed Issandale. See on ootuse ja valguse süttimise aeg, kus iga küünal meenutab, et Jumal ise on tulemas meie juurde. Advendi sõnum on kutse avada oma süda – et Kristuse valgus võiks leida tee meie ellu ja kogukonda.

Jõululaupäeval kõlab inglite sõnum: „Vaata, ma kuulutan teile suurt rõõmu!“ See rõõm ei ole pelgalt pidulik meeoleolu, vaid Jumala armastus, mis sündis meie keskel. „Sõna sai lihaks“ – Jumal tuli inimeseks, et jagada meie rõõme ja aida kanda meie muresid. Ka siis, kui südames on lein või pinge, on Kristuse sünd tõutus, et me pole ükski.

Aasta lõpul, vana-aasta õhtul, meenutame: „Meie aeg on Issanda kätes.“ See annab rahu ja kindlustunde – ükski päev ei lähe kaduma, ükski pisar ei jää märkamata. Nii mõneski peres on nendel pühadel lein, sest just sel, peagi mööduval aastal pidid armsad inimesed liiga vara siit ilmast lahkuma. Kristuse valgus aga kinnitab, et surm ei ole viimane sõna: „Mina olen ülestõusmine ja elu.“ See on meie lohutus ja lootus – et Jumala käes on nii lahkunute kui meie endi aeg.

Olgu advendi valgus, jõulurõõm ja vana-aasta rahu meie kõigi kodudes ja südameis. Muhu Katariina kiriku uksed avanevad neil päevadel, kui koguneme jumalateenistusele. Iga teenistus on ühtlasi võimalus tulla palvesse. Kui keegi tunneb end ükski või otsib rahu, siis teadke: kirik ootab iga otsijat just nendel aegadel, kui Issanda sõna kõlab ja küünlad süttivad.

Hannes Nelis,

Muhu Katariina koguduse
õpetaja

*Jumalateenistuste aegu Muhu
Katariina kirikus vt lk. 8*

Sportlikult lõbus ning tänutundes aastalõpp lasteaias

Jäneste ja Oravate rühm Orissaares spordipäeval.

November on ajalooks saanud ja nii ka mälestused meie vahvatetest tegemistest lasteaias.

Mardipäeva paiku olid lasteaias õuele palutud kõik pered, aga eriti isad ja vanaisad, et üheskoos Muhu Muuseumi mähistega üks lustlik perepidu maha pidada. Ega aru saanudki, kes kohale olid tulnud, sest õue jõudsid kõik rühmatas valmistanud maskides.

18. novembril osalesid Jäneste ja Oravate rühma lapsed Saare- ja Muhumaa lasteadeade spordipäeval Orissaare Spordihoones. Koolieelikute rühma õpetaja Liinu kirjeldas üritust nii: *Möötu võitsid 7 lasteadea, maa-konna eri paigust. Üheskoos*

võisteldi viiel spordialal. Meie lapsed tundsid sportimisest suurt rõõmu ning lõpuks ei mänginudki rolli, millisele auhinnalisele kohale me tulime. Martin kodus emale: “Me jäime vist seitsmendaks, aga tiimisid oli neli. Tegelikult kõik võitsid, keegi ei kaotanud!”

Kadripäeval käisid mööda maja ringi Oravate rühma kadrisandid ning koolieelikud külastasid koos muusikaõpetaja Leenaga ka hooldekeskuses olevaid inimesi. Oravate rühma poolt tänusõnad ka Sanna isale Alanile, kes lapsi ametite nädalal oma töökohta Collesteri kutsus.

Siilide rühmal on sel aastal

ühesolemise aeg eriti põnevalt sisustatud. Matkateed viivad neid mööda põlde ja metsaradu, kuhu on jõutud juba nii mõnigi onn ehitada. Kuulsime, et laste loovus on valla ning sellele aitab kaasa iga mahalangenud puu või kännujuurikas.

Siilide rühma lapsed ja õpetajad soovivad tänada Laura vanemaid Simoneed ja Helmot, kes töid rühma suure mängumaja.

Kogu lasteaiapere poolt soovime tänada kahte head inimest, kes meid on samuti oma helde südamega toetanud! Kadri Mumm tõi lasteadea suures koguses raamatuid ning käeliseks tegevuseks pabereid. Madis Rätsep andis meie tulevase meetoodilise kabineti tarbeks kappe ja riieulid ning lastele mängimiseks suured ehitusklotsid.

Eriline tänu aga kuulub iga meie lasteaialapse perele, kes panustasid oma aja ja jõuga esimesel advendil ning muutsid meie rühmade paviljonid kaunit joululisteks.

Rahulikku jõuluoootusaega kõigile!

Maris Mägi

Muhu lasteade Munuke õpetaja

Malta õppetunnid Muhusse

Muhu delegatsioon õpirändel Maltale.

Muhu Noortekeskus viis Erasmus+ programmi toel läbi õpirände Maltale, kus kaheksa Muhu valla töötajat – noortekeskusest, koolist ja vallavalitsusest – tutvusid sealse noorsootöö korraldusega. Õpirände eesmärk oli saada uusi teadmisi ja tööriistu noorte kaasamiseks ning uurida, milliseid häid praktikaid võiks ka Muhus kasutusse võtta.

Kohapeal võrastas meid Muhu Noortekeskuse pikaajaline partner, noorsootöö organisatsioon Prisms Malta. Reisi jooksul külastati mitmeid Maltal tegutsevaid noorteorganisatsioone: noorteaagentuuri Agenzija Zghazagh, noortevolikogu, Malta Ülikooli üliõpilaste liitu ning ka valitseva partei noortetiiba. Samuti külastati Gharghuri omavalitsustest, et mõista, kuidas on seal korraldatud noorte kaasamine omavalitsuse tegemistesse. Zejtunis asuva

Thomas More kolledži külastus andis ülevaate Malta koolisüsteemist, kus muljet avaldasid läbimõeldud tugisüsteemid ja personaalne lähenemine.

Kuigi Malta on pindalalt Muhust vaid kolmandiku jagu suurem, elab seal üle poole miljoni inimese. Ümbritsev elukeskkond on Muhu oludest täiesti erinev, samuti ka noorsootöö korraldus. Meil on noorsootöö eest peamine vastutaja kohalik omavalitsus, siis Maltal toetub suur osa tegevusi projektidele ja vabatahtlike tööle.

Koos Malta ja Horvaatia noortega arendasid meie noored digipädevusi ja digikeskkonna turvalisust. Reis oli sündmusterohke ja ääretult arendav. Muhu noored, kes on digimaailmas nagu kalad vees, said jagada oma kogemusi ning teadmisi online ohutusest ja kogemustest. Eks said noored ka

teistega suheldes ja koos töötades omandada väärtuslike nippe pidevalt arenevas digimaailmas.

Pikemad ja veidi varjatamad õpikohad olid ingliskeelses keskkonnas eneseväljenduse lihvimine ja ka teisest kultuuriruumist inimeste mõistmine.

5 päeva jooksul tutvuti ka kohaliku kultuuriga ja taaskohtuti Malta ja Poola noortega, kes varasemalt meite kanti läbi Erasmus+ Noortevahetuse programmi sattusid. Koos loodi nii tugevaid suhteid, et kui me seal Maltal olime, siis leidsid noored kiirelt kontakti ja taaskohtumine oli ääretult südamlük.

Noored said ka peale selle projekti lõppu endale noortepassid, kuhu on märgitud õpipädevused, mis annab edaspidi paremaid võimalusi erinevates programmides osalemiseks. On puhas rõõm näha noori inimesi üle Euroopa kontakte loomas, mis annab julgust ja meeletult võimalusi tulevikus.

Noorte muljeid saab kuulata podcastist Youtube platvormil.

Lõpuks täname muidugi partnereid, lapsevanemaid ja teisi häid inimesi, kes sellele imelisele võimalusele kaasa aitasid!

Pille Tamm,

Mehis Peegel,

Muhu ANK juhataja

Tiina Oks: Muhus saan olla mina ise

Tiina Oks kunstiringi lastega jõulukuule maalimas.

Ühel hämaral jõulueelse teispäeva pärastlõunal oli Keskküla kunstitalu tagakamber laste sädinat nii kõvasti täis, et seda kostus õuegi. Toimumas oli järjekordne laste kunstiring ja seekord oli teemaks advendiaega sobivalt jõulukuulide maalimine. Kunstiringi juhendaja Tiina Oks on lastele kätte jaganud läikivad jõulukuulid, mida lapsed akrüülvärvid ja peenikeste pintslitega kaunistama asusid.

„Akrüülvärvid on erksad, katavad hästi ja nendega on lihtne kõikvõimalikke joonistusi kuulile kanda,” selgitab Tiina ja soovibata seda tehnikat kõigil kodus katsetada. Omanäolised jõuluehted on igatahes garanteeritud.

Kunstiringid toimuvad Keskkülal kaks korda nädalas – esmaspäeval noorematele ja teisipäeval vanematele lastele. „Alustame kõigepealt sellega, et sööme kõhud täis – lapsed tulevad ju koolist, kus viimati sõid varasel lõunal, ega muidu õhtuni välja ei veaks. Seejärel asume oma kunstiprojektide kallale. Püüan igakord anda veidi teoreetilisi teadmisi ja käeharjutusi, kuid laste loomingusse ma eriti ei sekku, olulisem on see, et nad saaksid vabalt oma loomingulisust väljendada ja seda on neis tohtu palju,” ütleb Tiina.

Kui jõulukuulid on kuivama seatud, avastavad tüdrukud, et kui tuubist tõrts värvu paberile lasta ja siis need pulgakesega laiali tõmmata, tekivad imetabased mustrid. Tulemus on ootamatult põnev, ehkki seetõttu tuleb

kõigil järjepannu vannituppa end värvist puhtaks küürima minna.

Kunstiringe juhendab Tiina teist aastat. „Eelmisel aastal tuli Lii Marii ema küsima, kas ma tahaks eratunde anda. Ikka tükk aega mõtlesin enne, aga siis mõtlesin välja, et tahaks küll. Lapsi on pidevalt juurde tulnud, aga üle viie lapse korraga siia laua äärde ei mahutaks ka,” selgitab Tiina.

Kui kell saab kuus ja vanemad oma võsukestega lahkunud, jääb Keskküla töötuba ebatavaliselt vaikseks. Nüüd on see ka Tiina enda töötuba. Tiina õppis Viimsi kunstikoolis ja kui varem oli tema lemmikuks graafika, siis nüüd rohkem maalimine: „Peale kooli lõpetamist olin veidi aega multifilmis tööl, aga kui mu lapsed olid veel väikesed, kolisime perega Raplasse, kus töötasin lasteaias ja juhendasin kooli juures ka kunstistuudiot. Kunstiga on üldiselt nii, et väga raske on end ära elatada, aga mind on see siiski ära tohtnud. Imekombel pole ma pidanud end isegi väga turundama. Minu firmamärgiks on kujunenud kalamotiiv, mida kannan nii särkidele, kottidele ja mujalegi. See algas nii, et umbes 15 aastat tagasi kui Raplas elasin, tellis üks Kihnu käsitööpood multigasugu Kihnu motiividega särke ja muid meeneid. Aga ma polnud Kihnus käinud. Siis ma guugeldasin ja Kihnuga seoses tulid välja rippuvad kalad. Lisaks kaladele tegin ka kajakate ja hüljestega motiive, aga just need kalad said miskipärast hoo sisse.

Lisaks sellele teen tellimuse peale erinevaid kujundusi. Dekoreerin puitsemeid, samuti maalin kalosse. Nendega on hetkel kõik, sest kalossid tulid varem Venemaalt, nüüd enam mitte. Alternatiivina saab küll ka tenniseid maalida.”

„Keskkülal olen elanud üle kümne aasta. Elasin Viimsis, seejärel Raplas, aga ei tundnud sellega mingit sidet. Olen kogu aeg siia tahtnud. See on minu ema kodu, olen oma suved kõik siin mööda saatnud. Kui kohtusin oma abikaasa Riivoga, oli see viimane samm siia kolimiseks. Remondime maja tasapisi, Riivo

Tiina kaladega särkid.

on ehitusmees, tööd on tal Muhus piisavalt. Suvel on siin elevust palju, meil käib palju külalisi, korraldan ka kunstilaagreid. Siis käib meil elu rohkem kuuris, kus on rohkem ruumi tegutsemiseks,” räägib Tiina.

Suvel on lisaks kunstile plaanis siia ka muusikat tuua. „Augustis tahan korraldada siin pungifestivali. Olin nooruses punkar. Kui olin teismeline, lahkus mu ema ja mu elus oli üsna keeruline aeg. Oma tunnete väljendamiseks hakkasin punkariks. Ega ma päriselt seda ei olnud, kuigi käisin ringi, hari peas. Aga punkmuusika ja selle sõnum on mulle hinge jäänud. Kasumit me festivaliga teenida ei plaani, aga üks eesmärk on selle üritusega panna alus minu tütre mälestusfondile. Minu Silvia lahkus ootamatult vahetult enne kunstiakadeemia lõpetamist, kus ta oli õppinud animatsiooni.”

See fond võikski Tiina sõnul toetada animatsiooni eriala noori. „Meil on kuuris kinolina ja potentsiaalne kinosaal, nii et Keskküla võiks olla paik, kuhu noored saaksid tulla oma filme näitama. Mälestusfond on parim viis Silvia mälestuse jäädvustamiseks,” lausub ta.

Tiina sõnul nõuab Muhu palju tööd, aga annab veel rohkem vastu. Elu Muhus olnud talle kui teraapia: „Saatus ise on mind siia kättpidi vedanud. Kui siia jõudsin, siis vajasin ju tööd. Lootsin, et saan tööd tehes mõttet tütre kaotuselt eemale. Olin postiljon, sõitsin autoga pikalt ja ikka olid mõtted seal. Siis lihtsalt pidin oma ettevõtte tegema. See oli küll raske, aga aitas mind elus edasi. Kunst pole minu jaoks lihtsalt töö, vaid eneseväljendus. Minu jaoks oli see tookord nagu päästerõngas, kuid ka töö, mida armastan ning mis elatist annab.”

Jana Rand

Muhu Matk 2025 pakkus põnevust ja väljakutseid

8. novembril toimus teist korda Muhu kodutütarde korraldatud võistlusmatk Muhu Matk 2025.

Matka eesmärgiks oli välja selgitada Saaremaa kodutütarde ja Muhu Põhikooli parimad orienteerujad ja meeskonnatöö tegijad, kontrollida võistkondade ülesannete täitmise võimet ja testida võistlejate füüsilist vastupidavust.

Võistkonnad panid oma teadmised proovile taimede ja lipupäevade tundmisel, salakirja lahendamisel, takistusraja läbimisel, matkavarustuse ja asjade meeldejätmisel. Vaja läks osavust ja kiirust heegeldamisel ja puslede kokkupanel. Eesti raamatuaasta puhul kontrolliti teadmisi lasteraamatutest.

Muhu Matka kodutütarde võistkonnad olid 7-12 ja 13-18 aastaste vanuseklassides.

Nooremad kodutütred:

1. koht Muhu I - 75p (Anna Perelštein, Martaleen Kesküla, Grethe Uustalu).
 2. Orissaare - 62p
 3. Orissaare+Hariduse - 56p
 4. Muhu II (Stella Sooäär, Meribel Oks, Anni Metsaalt) - 50 p.
- Vanemad kodutütred:
1. koht Lippajad - 90 p
 2. koht Lümamanda II - 87p
 3. koht Lümamanda I - 74p

Muhu Põhikoolist osales kolm võistkonda:

1. koht Muhu PK poisid - 64p (Joosep Metsaalt, Markus Mäe, Sander Kindel ja Uku Peeter Peedu). Neilt ka üldarvestuses kõige kiirem aeg: 2 t 56min.
2. Tüübid - 49p (Eva Dora Forward, Liis-Mari Mõttele, Mia-Taali Naanu ja Heleene Selg).
3. Plahvatusohtlikud pannkoogid - 45p (Lii Marii Läänesaar, Katariina Päästel ja Kertu Pilli).

Osalejate meeldis, et nad said sõpradega koos aega veeta, punktide saamiseks ülesandeid lahendada, matkata ja see, et võistkonnad said eraldi startida.

Suur suur aitäh osavõtjatele, juhendajatele ja lastevanematele. Eriline tänu Muhu kodutütarde tiimile, kelle abiga sai võistlusmatk korraldatud. Aitäh sulle, Kai Kommel, Kärt Aaso, Krisete Keinast, Meribel Veskimäe, Kädi Kommel ja Mia Ling!

Katrin Kommel

Tee endale jõulukuul, millist teistel pole!

Vali oma tagavaradest või poest välja sobiva suurusega jõulukuul. Parim on kuldne, hõbedane või ühevärviline – siis jääb peale kantav muster kõige efektses. Seejärel muretse akrüülvärvid. Neid on saadaval raamatu- ja käsitöötarvikute poodides või veebipoodides.

Veel vajad maalimiseks peenikest pintslit ja ideed, kuidas kuuli kaunistada. Kasutada võid erinevaid värve, kuid pane tähele, et kuivamata värvid võivad seguneda ja muster võib laiali minna. Vajadusel oota enne teise värvi pealekandmist kuni esimene värv on jõudnud kuivada.

Kui sobiv muster on kuulile peale tehtud, pista see näiteks joogiklaasi äärelle kuivama.

Palju õnne, Aino Rummel!

Muhu Hooldekeskuse tragile juhatajale soovivad juubeliks õnne väga paljud kohalikud ning kaugema kandi rahvas.

HOOLDEKESKUSE ELANIKUD AINOST:

Vanadest ei ole alati lihtne aru saada, vaja on inimlikkust. Aino sobib siia majja.

Ta on väga tähelepanelik, alati otsib probleemidele lahendusi. Teeb ära kõik tööd ning jääb oma põhimõtete juurde.

Abivalmis ja naerusuine, kodune ja sõbralik. Naiste kollektiivi on raskem juhtida, aga Aino tuleb hästi toime. Kui vahepeal polnud kokkasid, siis söömata me ei jäänud. Hommikuti tuleb läbi ning teeb juttu, kui me koguneme ja söömist ootame.

Tore, et oma lapselapsi meile näitab.

Inimene suure algustähega!

HELLAMAA JA LIIVA

RAAMATUKOGU:

Tie Rummel, Ainost anagramm!

Jaaste passiks LEINO RUMMA

ta'p ju seesa paigal mitteüks

graimm ja paljast

rinki rummab.

Oo ooldekodu juone pial.

Mis taris, kõik tieb valmis.

*Ka partnerlusest lugu piab –
ta kuostüöks ikka aldis!*

Et jätkuks jäksu kauaks viel

ja kampas tüöst piaks lugu!

Sool õnne, terit elutiel!

JÕULUVANA MEELIS:

Hoo-hoo-hoo! Ainoga olen ma tuttav juba päris mitu aastat. Igal jõulueelsel ajal tulid mu päkapikud ette kandma, kuidas Muhu saare lastel läheb. Tihti vilksatas Aino nimi ja ta edusammud lugemises, toidutegemises ja teiste aitamises nende juttudest läbi. Eriti häid sõnumeid hakkas tulema sellest ajast, kui temast sai hooldekodu juhataja. Selles ametis on Aino aktiivne asjade korraldamisel, hooliv maja elanike ja oma töötajate suhtes. Ta on hästi tuntud ka väljaspool maja ja meeldib kõigile. Seepärast valin talle alati suurema kommikoti ja muud head kingid, millest ta ise unistab.

Aitäh sulle, Aino, selle eest! Soovin Sulle edukaid aastaid ja palju-palju piparkooke!

KOLLEEGID:

*Tere naised! Kõik okei?
Kuidas öö on läinud teil?
Nii algab hommik iga päev,
kui meie juhatajat näed.
Päevaks Sul on plaanid ammu,
ole mees ja hoiu sammu.
Täna teha see ja see,
ilmselt tuleb kohe veel.
Oled nõudlik, üsna range,
iseloomult päris kange.
Oskad kõike, mida vaja,
juba kostab haamri kaja.
Kapiuks on tulnud eest,
pole vaja meistrimeest.
Koristad ja kokaks oled,
meile ikka appi tuled,
pesed pesu, triigid pluuse,
jõuluks alati tood kuuse.
Lükkad lund ja prügi tassid,
söödad ära meie kassid.
Oled hooliv, annad nõu,
lased käiku kogu jõu,
et meil kõigil hästi oleks,
naerul näod ja muret poleks.
Vanakestel paitad päid,
kui Sa mööda maja käid.*

*Kallis Aino,
õnne, tervist soovime
ja alati Sust hoolime!*

Õnnitlusi aitasid vahendada Kadaka Karin ja Kadaka Mari

Endine kolleeg TRIIN VALK:

Minu lähem tutvus Ainoga algas aastal 2004, kui alustasime koos kooliteed Pärnu kolledžis. Neli aastat meid kindlasti lähen-dasid ja julgen arvata, et meie vahele sigines sõprus.

Siis sättis elu nii, et pidin Ainole loovutama oma töökoha ning hiljem töötasime juba külj külje kõrval. See oli suurepärane aeg, kuna Ainole sai alati loota: meie arusaamad elust ja tööst olid väga sarnased. Kindlasti lihtsustas suhtlust seegi, et meil on ühi-ne väärtusruum ja sarnane huumorimeel.

Elu on näidanud, et kui ka käime Ainoga erinevat rada, siis mingil hetkel meie teed jälle ristuvad. Olen väga tänulik, et olen saanud olla Aino töökaaslane, mõttekaaslane ja saame teineteise-le toeks ja abiks olla. Palju õnne ja tervist ning kindlasti on pa-rem pool veel ees!

VALLAVANEM RAIDO LIITMÄE:

Tean Ainot ajast, mil ta töötas Muhu lasteaia majahoidjana ning alustas õpinguid Pärnu sotsiaaltöö korralduse alal. Vahe-pealsesse aega on jäänud tal töö Muhu endise hooldekodu juhata-jana ja ka valla sotsiaalnõuniku kohusetäitjana. Täna on Aino olnud Muhu Hooldekeskuse sihtasutuse juhataja ning hing üle kümne aasta. Hooldekandeesutuse juhtimine ei ole kindlasti lihtne. See ei ole nupuvabrik, kus seiskad liini ja lahendad probleeme või ootad, kuni olukord selgineb – hooldekodus elavad inimesed, kes vajavad hoolt, armastust ning tuge 24/7.

Meie tihedam tööalane koostöö algaski 2010. aastal seoses Muhu uue hooldekodu ehitamisega. Kuigi aeg oli pingeline, töö-päevad pikad ja tihtipeale lootusesäde kustumas, oli hooldekodu rajamisega seotud inimeste meeskonnavaim ja reaalne vajadus uue hooldekodu järele nii suur, et mõte käegalöömisest ei saanud pähe mahtudagi.

Eks olime parasjagu visad ka ning üsna tihti leidsime end taas teel Tallinnasse, kas siis ministriumis, EAS-i või seoses alg-selt tekkinud ehitusvaidlustega tuli kulutada ka advokaadibüroo uksi. Tihti naersime omavahel, et nägime Aino ja toonase ehitusspetsialistiga üksteist rohkem kui oma perekondi.

Loomulikult jäi sellesse perioodi ka toredaid seiku: ega muidu polekski jaksanud. Meenub, et ükskord istusin Tallinnas koosole-kul ja Aino ajas valla autoga tööasju. Ühel hetkel sain mureliku sõnumi, et kuskil parklas juhtus tal tagurdamisel apsakas: valla auto oli tänu konsule terve, aga teine auto, mis kuulus soomlas-tele, vigastustega. Mõtlesin juba tüdimusega, et pärast niigi pikka päeva peab hakkama maadlema kindlustuskahjude jm probleemi-dega, aga ei! Juba teatas Aino rõõmus hää, et kahju on „käideldud“ ning saame hakata kodu poole sõitma, samal ajal kui soomlasest härra sõitis oma pisut lömmis auto, kuid samas suure (aga mitte väga kalli) viski võrra rikkamana Soome laevale!

Küllap see kiire lahenduste leidmine ja aval suhtlusstiil on aida-nud Ainot olla edukas ka hooldekodu juhtimisel, sest Muhu Hooldekeskus on väga hea mainega. Kuigi hooldekeskus töötab iseseisva asutusena ega ole otseselt valla hallata, on ta Muhu elu lahutamatu ja vajalik osa ning ühiseid muresid-rõõme tuleb ikka koos arutada ning lahendada.

Olen näinud ja kuulnud, et Aino on oma ettevõtlikkuse ja hak-kamisega lahendanud oma peas ja hiljem ka kätega nii mõnedki ehitusküsimused, mis võib-olla mõnelegi mehepojale oleks para-jaks väljakutseks.

Ja lõpuks – ükskõik kui pingeline on aeg, siis tihtipeale aitavad edasi positiivsus ja huumorimeel ning need on Ainol kindlasti olemas: ainuüksi tema toredad lood hooldekodu elust-olust vää-riksid talletamist. Palju õnne ja sama sära ning hoolivusega edasi!

Endine kolleeg HELBE SAKSAKULM

Tutvusin Ainoga aastal 2012. Olin kaugõppes Pärnu kolledžis ja läksin uurima praktikavõimalusi Muhu hooldekodus ning sel-gus, et perenaise koht on vaba. Aino avatud suhtlemine tekitas kohe koduse tunde. Liitusin hooldekodu perega uue hooldekesku-se ehitamise ja valmimise ajal. Aino töövõime oli siis ja on jätku-valt imetabane. Igas päevas leidis mõni väljakutse, mis enam-jaolt naljaga poleks lahendatud sai. Ta on nõudlik eelkõige iseenda suhtes, kuid samas märkab, kuulab ja hoolib. Aino, olgu Sinu järgmised 50 sama särtsakad kui Sa ise!

Hingedekuu ja jõulukuu muuseumis

Justkui märkamatuks on alanud 2025. aasta viimane kuu. Enne kui jõulukuu kiire sign-sagin meid endaga kaasa haarab, teeme väikese tagasivaate hingedekuusse ja vaatame, mis detsembris tulemas.

11. novembril osalesid muuseumi kaks marti Muhu Lasteaias toimunud perepäeval. Sai laulda, mõistatusi mõistatada, mängida ja lõpetuseks tantsida tobedate liigutustega marditantsu.

Nii nagu saarel, on ka muuseumis praegu pisut vaiksem ja vähem turiste, aga see-eest on nüüd olnud aega arutleda oma toredate kolleegidega vahepeal ootel olnud teemadel.

Muuseumi hooned on saanud ja saamas uuendusi. Vahetatud on mitmete hoonete katuseharjad, keldrikatus sai uue laudise ja suveköögi katus saab ka parandatud. Väiksemaid parandustöid on tehtud ka Eemu veski juures.

Jõulukuul on muuseumisse tulemas grupid, kellele tutvustame meie jõulukombeid.

9. detsembril osaleb Meelis Mereäär Tallinnas toimuv muuseumi juhtide ümarlaval.

12. detsembril toimub Muhu Põhikooli saalis folkloristika suurväljaande „**Vana kannel XV**“ esitlus. Esitlusele osalevad muuseumi poolt Meelis ja Eda.

13. detsembri õhtul on Meelis ja Eda Hellamaa Külakeskuses Luutsipäeva piduõhtul rääkimas selle päeva kombestikust.

13. ja 20. detsembril ootame peresid ja kõiki teisi huvilisi muuseumisse, kus saab käia päkapikk Miku jõulurajal, piiluda päkapikk Miku koju, meisterdada, juua sooja jooki ja ampsata piparkooki, tantsida diskot ning vaadata väikest näärteemalist näitust ja kindlasti on tegevusi veel teisigi. Pilet kõikidele peredele 5€.

Meile võib ikka külla tulla ka teistel päevadel, muuseumi lahtioleku aegadel T-L kella 10-17ni.

Muuseumi info pühade ajal: 23.12 muuseum avatud 10-14. 24-26.12 on muuseum suletud. 31.12 on muuseum avatud 10-14.

Muhu kollektsionäärid! See teade on just teile. Soovime uut näitust Tooma talu rehealuses olevatesse vitriinidesse. Palun võta meiega ühendust, kui sul on midagi, mis võiks huvi pakkuda ka teistele. Kirjuta: muuseum@muuseumi.ee või helista 5011566 (Meelis).

Muuseumi pere soovib kõikidele imelisi saabuvaid pühi! Tervitustega Siret muuseumist

„Vana Kannel XV“ on pühendatud Muhu regilaulule

Teadusväljaanne „Vana kannel XV. Muhu regilaulud“ võtab põhjalikult kokku Muhu laulutraditsiooni.

Väljaannet tutvustati esmakordselt Eesti Kirjandusmuuseumis Ingrid Rüütli 90. juubelele pühendatud konverentsil. Rüütel on üks kogumiku koostajaist, lisaks temale veel Kanni Labi ja Janika Oras.

Mahuka teose kahes köites on 1679 lehekülge ning selles on talletatud suur osa Muhu laulutraditsioonist. Väljaande koostamisega kaasnes Muhu rikkaliku laulukogu (2145 jäädvustust, neist 365 koos viisiga) läbitöötamine ja süstematiseerimine.

„Vana Kannel“ on Jakob Hurda algatatud teaduslik väljaanne, kus avaldatakse kihelkondade kaupa kõik kogutud regilaulutekstid ja viisid. Selle esimene köide, Põlva kihelkonna regilaulud, ilmus 1875. a., nii et Muhu laulude väljaanne tähistab seeria 150. juubelit.

Muhu rahvas saab selle olulise teosega tutvuda **12. detsembril kell 17.00** Muhu Põhikooli saalis. Tule ja saa osa ajaloolisest teose esitlusest!

Imre Sooäär

13.03.1969 -11.11.2025

57. eluaastal lahkunud Imre Sooäär oli mees, kelle nimi ja teod jäävad lahutamatuks seotuks Muhu saare ja Pädaste mõisaga. Tema kirg ja elutöö aitasid viia meie väikese saare ilu ja erilise kaugele. Imre jaoks oli Muhu missioon, mida ta kandis siira pühendumusega.

Imre Sooäär lõpetas 1987. aastal Viktor Kingissepa nimelise Kingissepa 1. Keskkooli ning jätkas õpinguid Tallinna Pedagoogilises Instituudis kultuuriteaduskonnas. Tema teadmiste- ja kogemustejanu viis ta 1992.–1993. aastal Toronto Lennukooli ning aastatel 2007–2012 Eesti Muusika- ja Teatriakadeemia kompositsiooniosakonda.

Ta oli Riigikogu X–XIV koosseisu liige ning kolmel korral valitud Muhu vallavolikogusse.

1996. aastal sai Imre Pädaste mõisakompleksi omanik. Aastaid unarusse jäänud mõis leidis tema käe all uue hingamise. Imre, kellele oli omane kirglik julgus ja loov mõtlemine, nägi seal potentsiaali, mida vähesed tol ajal märkasid. Aastate jooksul kujundas ta Pädaste mõisast sihtkoha, mida hinnati mitte ainult Eestis, vaid ka rahvusvaheliselt. Restoran Alexander jõudis korduvalt Põhja-Euroopa restoranide hulgas tippu ning viimasel kolmel aastal valiti see Michelin'i giidi prestiižsesse nimekirja. 2021. aastast kuulus restoran ka maailma tuhande parima hulka. Muhu valla 20. juubelil 2010. aastal katis Pädaste mõis gurmeelaua kõigile pidulistele.

Imre oli loomeinimene, helilooja, kultuuriinimene, mõtleja. Tema muusikaharidus ei jäänud pelgalt paberile. Koos Veronika Portsmouthi ja Märt Aguga osales ta 2011. aastal XI Noorte Laulu-

Kristjan Sisa foto

ja Tantsupeo ideekavandi „Maa ja Ilm“ loomisel. Muusika oli Imre jaoks isiklik ja sügavalt tähenduslik keel. Lisaks sellele, et ta oli õppinud kompositsiooni, kirjutas ta ise heliloomingut ning esitas seda. See oli tema viis jagada iseennast ja pakkuda hetki, mis ulatusid argisest kõrgemale.

Viimased eluaastad töid endaga kaasa raskeid katsumusi. Koroon ja sõda Euroopas mõjutasid nii tema tervist kui mõisa käekäiku. Ometi kandis Imre oma koorimat väarikalt ja vaikse visadusega. Me ei pruugi kunagi teada kõiki tema sisemisi võitlusi, kuid teame, et tema lahkumine jättis tühimiku, mida ei ole lihtne täita.

Muhu saar jääb kandma Imre jälge, tänutundega meenutame tema elu ja tööd. Olgu tal nüüd rahu ja helgust seal, kuhu mured enam ei ulatu.

Muhu vald

Saare maakonna tegusate kodanike ja ühenduste tunnustamine 2025

21. novembril tunnustati Kärla rahvamajas Saare maakonna tegusaid kodanikke ja kogukondi.

VÕITJAD:

KONKURSS "EESTI KAUNIS KODU"
 Maakonna parimad ja presidendi laureaadid:
Surfi talu Kihelkonnal (Reet ja Tõnu Aas)
Tiigi tn. 8 Nasval (Marite ja Hans Madisson)
Viigi talu Muhus (Mari ja Urmas Viik)
 Eriauhind, kauni värvilahendusega mängumaja:
Transvaali tn. 11a (perekind Randi)

KOGUKONNA TEGU: SunRun elamusjooks
TEGUS KOGUKOND: Torgu Vabatahtlik Päästekomando
KOGUKONNA TOETAJA: Kingli Grupp OÜ,
KOGUKONNA TÄHT: Rain Jano, KOGUKONNA HING Astrid Vaba

Ulgumuhulase lugu

Olen sündinud pärimuhulaseks aastal 1951. Kasvasin Igakülas igivanas talus, kus mamma toimetas ja külamemmed käisid meie kaevu all. Nende jutud olid mulle raamatute eest, sest muid raamatuid meil ei olnud. Õppisin lugema vanavanaema Kadri Piiblist, kus olid gooti tähed. Aga mammal olid kehvad silmad ja mina juba viis täis ning pidin hakkama saama. Võite ainult arvata, kui kerge oli seejärel lugeda Rahva Häält!

Kord jäin küll lugemisega jänni. Ühel päeval oli meie kollektiiviseeritud hobusetalli uksele pandud punaste tähtedega vineerist silt, mida tallimees Mihkel, mina ega ka vanaema osanud lugeda. Isa tuli appi ja ütles, et see on vene keel ja tähendab "suitsetamine keelatud".

Ka raamaturiitlil meil ei olnud (need suured seksioonid tulid paarikümne aastat hiljem). Mäletan, et isa oli sunnitud ostma kallis kõites Lenini teosed ja neid peeti kohvril. Aga ühel päeval läks kohver reisile ja Leninid viidi aita, kus lae all oli uhke riitl punaste köidetega ja lõpmata palju kuivatatud kalu. Isa oli kalur ja partei liige. Ja Leninid maksid ema jutu järgi kevadise teenistuse! Niipalju raamatutest minu lapsepõlves.

Abiellusin Viru hotelli chitajaga ja jätsin kodusaare, kui olin 20 aastane ja 37, kui pääsesin tagasi. Välismaalasi piiritsooni ju ei lastud! Ühekorraga oli minust saanud ulgumuhulane, välismaalane ja pagulane. Muhu keeles "ulgus"!

Minul oli ainulaadne abikaasa ja nii pääsesin Helsingi Ülikooli õppima. Kõik arvasid, et Marje on õnneeseen. Aga ei olnud! Koduigatsus ja süütunne kasvasid kui vähk mu sees. Olin kodutu, maatu ja kodumaatu. Aga mul oli armastus!

Kui mu vanaema maeti, tõin pärja Helsingist Tallinna bussijaama ja jäin ise sugulaste juurde nutma. Hiljem kirjutasin luuletuse "Mamma matused" mustvalget matusepilti vaadates. Sel hetkel tajusin, et mitte mina ei jättnud Muhumaad, mina ei olnud süüdi, vaid hoopis saar jättis mind. Ja mina jäin võõrale kaldale seitsmeteistkümneks aastaks!

Mind aitas ka mu töö Soomes giidina, kus kahekümne aasta jooksul kohtasin tuhandeid eestlasi ja sain rääkida eesti keelt. And-

sin neile igatsele killukese endast ja kaunist Soomest ja sain vastu elujõu, usu ja lootuse, mis kandis mind Soomes elades kuni Vene aja lõpuni. Ilma Muhuta.

Olin 58, kui mu mees ootamatult mu käte vahel suri. Maailm pimenes aastaks. Aga takkajärele mõeldes, see polnud mingi Romeo ja Julia lugu; me saime teineteise, 40 aastat ja kaks kaunist tüdart kauba peale. Oleksin teinud siis sama otsuse kui kaheksateistkümnelt aastase. Sest ilma armastuseta on inimene kodutu, maatu ja kodumaatu kohe kindlasti. Ja Muhumaa kandis mind jälle!

Luuletama hakkasin Orissaare keskkoolis õppimise ajal. Kõigi saarlaste armastatud ajalehe toimetaja Enda Naaber asutas Lääne Eesti Noorte Autorite Koondise ja tegi meist kirjanikud. Luuleklubi ei kestnud kaua, aga me kõik saime sealts eluks kaasa; kes rohkem, kes vähem, ja ühest meist tuli hiljem isegi peapiiskop.

Oktoobris ilmus mu luuleraamat Ulgumuhulane. Nime sai ta Saaremaa Raadio Kadi saatelast "Ulgusaarlane". Mõtlesin, kas mina olen ka ulgusaarlane ja vastus oli "ei". Mina olen ulgumuhulane, kohe kindlasti. Ainult et minu Muhumaa on väheke suurem kui päriselt. See algab Kuivastu sadamast, kus on mu suvekodu, ja lõpeb Väikse väina taha Orissaarde, kus veetsin mu retud keskkooliaastad. Luulekogus on minu elu Muhus ja Muhuta.

Aga kas kõik läks päris nii, kui oleks võinud? Rannarahval mitte. Kui oli aeg hakata talukohti korda tegema, selgus, et värava tagant algab looduskaitseala ja maid müüa pole võimalik. Ja kellel oleks olnud poolt miljonit niisama võtta? Uus roogatus oleks üks maksnud sada tuhat.

Nii ma loobusingi sünnikodust, olgugi et neli eelnevat sugupõlve olid hakkama saanud. Aga nüüd on Natura-2000, Väinamere kaitseala, Väikse väina kaitseala ja traadid, mille taga kuskil on veel meri, aga samas ka killustikukarjäär, lahinglaskmised ja Kevad-torm lindude pesimise aegu.

Palun andeks esivanematelt ja loodan, et uutmuhulased, kellel on nii raha kui armastust, loovad seal uue dünastia ja uued mälestused. Muhu ei anna kergelt kellelegi! Ise imetlen väga kihnlasi, kes juba sajandeid käivad laidude pealt kajakamune korjamas, kuigi

Fotol olen 68-aastane ja see on tehtud viimasel firma peol enne pensionile minekut. Peo teema oli Hollywood.

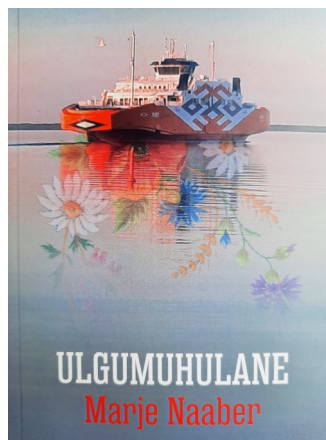
Brüsseli seadus seda rangelt keelab.

Nüüd elan Helsingi linnas ja Kuivastu külas. Minul on kaks kodu. Olen vaba minema ja tulema. Muhus küsitakse, kas vahel käin ikka Soomes ka. Tõde on, et iga paari, kolme nädala tagant. Ikka laste ja lastelaste pärast.

Olen kui ladvast teised juured kasvatanud mahasurutud taim. See on minu rikkus, justkui viies aastaaeg, mida harvad saavad kogeda. Ja nii on, et viimsele unele ei heida ma mitte Sepamäele Muhumaa mulda, kus puhkab mu sugu, vaid Soome Porvoo Näsi igivanale kalmistule, kus maa ühendab mind jälle mu armastusega.

Kust ma selle õppinud olen, ei tea, kas vanavanaema Kadri Piiblist, küla memmedelt kaevu all või hoopis tallimees Mihkliilt, kes kutsus mind oma pruudiks. Aga olen alati teadnud, et kõige suurem on armastus.

Marje Naaber

Ulgumuhulane on müügil raamatukauplustes ja omahinnaga Liiva ja Hellamaa raamatukogudes. Tänu kujundusele ja käsitöömeister Leida Kirstu Muhu tikandi muustritele raamat on ka ilus pühadekingitus.

Muhu valla kaasav eelarve 2026

Muhu valla eelarvestrateegias 2026–2029 on 2026. aastal kaasava eelarve rakendamiseks ette nähtud **15 000 eurot**.

Kaasava eelarve eesmärk on elanike kaasamine eelarve koostamise protsessi: kohaliku kogukonna liikmetele antakse võimalus vallaeelarve koostamisel teatud summa osas esitada ettepanekuid ja osaleda hääletusel parimate ettepanekute väljasegitamiseks.

2026. a kaasava eelarve **ettepanekute esitamine** algab **3. novembril 2025** ning kestab kuni **15. detsembrini 2025**. Ettepaneku vorm on leitav Muhu valla veebilehelt <https://www.muhu.ee/kaasav-eelarve>.

Ettepaneku sisuks saab olla mingi objekti rajamine või toote ostmise, mida saab kohe peale valimist või ostu sooritamist kogukonna huvides kasutama hakata ning millest ei tohi edaspidi tekkida ebamõistlikult suuri kulusid valla eelarvele. Ettepaneku **miinimummaksumus on 5000 eurot, maksimum 15 000 eurot** (summad on koos käibemaksuga).

Enne ettepaneku koostamist tutvutv kindlasti Muhu Vallavolikogu 21.09.2022 määrusega nr 22 „[Muhu valla kaasava eelarve menetlemise kord](#)“.

Objekti rajamisega seotud ettepaneku koostamisel tuleb esmalt veenduda, kellele kuulub maa, kuhu rajatist kavandatakse ja **kooskõlastada** kavandatav tegevus **maoamanikuga**. Maoamaniku kirjalik kooskõlastus on ettepaneku juures kohustuslik lisa. Ka valla maale kavandatavad tegevused tuleb enne ettepaneku esitamist valla või valla hallatava asutusega kooskõlastada.

Ettepaneku **maksumuse aluseks** peab olema põhjendatud **kalkulatsioon või vähemalt kaks võrreldavat hinnapakkumist**, mis lisatakse ettepanekule.

Esitatud ettepanekuid vaatab läbi vallavalitsuse moodustatud komisjon, kes kontrollib nende asjakohasust ja teostatavust. Vajadusel võib komisjon paluda ettepanekuid täpsustada ning seejärel valitakse välja ettepanekud, mis suunatakse rahvahääletusele.

Rahvahääletus toimub perioodil **12.–25. jaanuar 2026**. Rahvahääletusel saab osaleda iga vähemalt 14-aastane isik, kelle elukoht on hääletuse ajal Eesti rahvastikuregistri andmetel Muhu vallas. Hääletus viiakse läbi elektrooniliselt vallavalitsuse poolt ettevalmistatud veebi-keskkonnas. Iga hääletaja saab hääletada kuni kahe erineva endale meelepärase ettepaneku poolt.

Hääletuse tulemusena reastatakse ettepanekud vastavalt saadud hääle arvule, alustades enim hääli saanud ettepanekust. Elluviimisele kuuluvad ettepanekud, mis mahuvad kaasavale eelarvele eraldatud summa sisse, kinnitab vallavalitsus korraldusega. Rahastuse saanud ettepanekute elluviimiseks sõlmitakse esitajaga koostööleping, **tegevuste elluviimise tähtaeg on 31.12.2026**.

Annika Auväär

MUHU JÕULULAAT

LIIVA TURUHALL
13. DETSEMBER
KELL 10 - 12

"ÄTSE" KOHVIK, LAADALOTERII

KAUPLEJATE REGISTREERIMINE KUNI 10.12.2025
INFO TEL. 5307 1949, KULTUUR@MUHU.EE

OST, MÜÜK, VAHENDUS!
Oman mahukat ostuhuviliste andmebaasi.

Otsin talukohta Muhu- või Ida-Saaremaale ja ehitusvõimalusega merelähedast kinnistut.

Allan Pajus,
5690 0411, allan@adrem.ee

Detsembris avatud N-L
kl 10-15.

Alates 20.12 on keskus talvepuhkusel

Kirguteated

EELK Muhu Katariina kogudus

Koguduse hooldajaõpetaja Hannes Nelis, tel 529 1881.

Pühapäeval, 14. detsembril kl 14 missa (kirikus).

Kolmapäeval, 24. detsembril kl 19 jõuluõhtu jumalateenistus (kirikus).

Neljapäeval, 25. detsembril kl 13 missa (kirikus).

Pühapäeval, 28. detsembril kl 14 missa (kirikus).

Kolmapäeval, 31. detsembril

kl 19 missa (kirikus).

EAÕK

Rinsi Neitsi Maria Kaasani Pühakuju kogudus:

Hellamaa Peetruse ja Pauluse kogudus:

Kolmapäeval, 24. detsembril kl 15 jõululaupäeva jumalateenistus.

Jooksvaid teateid liturgiaste toimumise kohta leiate Facebook-is: „Õigeusu kirik Muhumaal“.

Näärikuu juubilarid ja sünnipäevalapsed

Armilda Kiik 102 (1.01)
Meida Mereäär 90 (12.01)
Meida Kamp 87 (27.01)
Milla Vaher 85 (14.01)
Janne Vink 83 (7.01)
Laine Menind 83 (9.01)
Valve-Helgi Saarkoppel 82 (5.01)
Aadi Tuulmägi 75 (15.01)
Aadu Tarvis 75 (18.01)
Hans Martin Breuer 70 (7.01)
Jari Kalervo Marjanen 70 (10.01)
Ruth Rand 65 (19.01)

Aivo Varem 60 (7.01)
Terje Varem 60 (12.01)
Matti Kaljuste 60 (20.01)
Urmas Laigna 60 (23.01)
Triin Rjabov 60 (24.01)

Palju õnne!

Märkus: kes ei soovi oma sünnipäeva avaldada, palume sellest märku anda vähemalt kaks kuud enne, kuna Muhulane avaldab igas numbris mitte algava, vaid järgmise kuu sünnipäevalapsed.

10.12 toimub üleriigilise ohuteavituse test

Sel päeval käivitatakse kõik ohuteavituse kanalid.

- Lõuna paiku saadetakse mobiiltelefonidesse tekst-sõnum (SMS) eelinfoga testi toimumise kohta.
- Vahemikus 15.00–15.10 saadetakse teavitused Eesti äpi ja „Ole valmis!“ mobiilirakenduste kaudu.
- Vahemikus 15.00–15.10 näeb ERR kanalites (ETV, ETV+, ERR.ee veebilehel= ribateksti ohuteavituse testist.
- Vahemikus 15.00–15.10 käivitatakse sireenid.

TÄHESTIKUMÄNG ÜHETÄHEJUTUD

Kirjuta eesti või muhu keeles jutuke või lause, kus kõik sõnad algavad ühe ja sama etteantud algustähega. Edasta oma lause(d) endale sobiva kanali kaudu Hellamaa Raamatukogule. Tähestikumängu patroon on Tiina Kiikson. Osalejatele auhinnad!

DETSEMBRI- KUU TÄHED:

Ö Ü

Kodust väljudes ära unusta **HELKURIT!**

Noorpaar ostab elamumaa, haritava maa, vana talukoha. Pakkuda võib kõike.
Tel: 5855 5575

TOOROS

Info: tooros.ee / +372 5567 2000

**KAEVETEHNICA RENT JA VEOTEENUSED
VEOAUTO*MINIEKSKAVAATOR*RATASLAADUR**

Järgmise Muhulase materjalid on teretulnud 30. detsembri õhtuni.

Toimetab Jana Rand,
tel: 5523 896, e-post: muhulane@muhu.ee
Muhulane ilmub üks kord kuus.
Internetis www.muhu.ee/muhulase-arhiiv
Trükkinud Saaremaa Trükikoda 470 eks.
Hind 50 euro senti

IN MEMORIAM

Meie hulgast lahkusid

11. novembril 56-aastane **Imre Sooäär**
15. novembril 89-aastane **Heimar Keinast**
4. detsembril 91-aastane **Aino Puu**

Tunneme kaasa omastele!